12

Series of the month of Ramadan

زنجیرا هەیڤا ڕەمەزانێ

GOD'S REWARD RULES OF THE DAY OF EID

خەلاتێ خودێ

ئەحکامێت ڕوژا جەژنێ

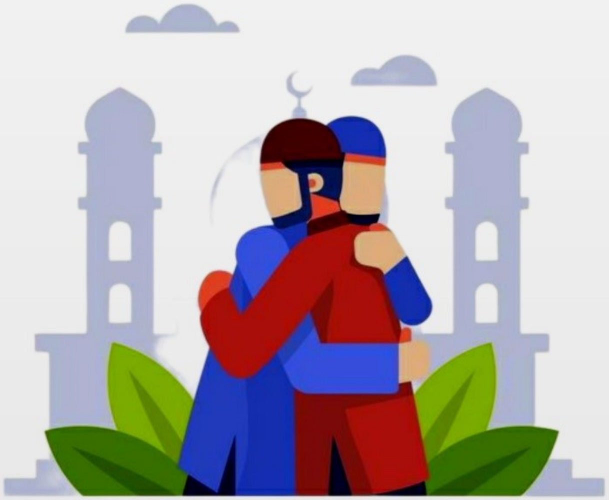

Eid Al-Fitr

مزگەفت
www.mzgaft.com

بەرهەڤکرن
شیڤان شێخەمیری

خەلاتێ خودێ

ئەحکامێت ڕوژا جەژنێ

بەرهەڤکرن

م. شیڤان شێخەمیری

www.mzgaft.com

زنجیرا هەیڤا ڕەمەزانێ

بەرهەڤکرن: م. شیڤان شێخەمیری

دیزاینا ناڤەڕوکێ : سایتێ مزگەفت

دیزاینا بەرگی: ژێگر سیتەی

هژمارا زنجیرێ: (12)

ژ بەرهەمێن: سایتێ مزگەفت www.mzgaft.com

بسم الله الرحمن الرحیم

هەمی حەمد و پەسن بۆ وی خودایی بن یێ هەردوو جەژن بۆ مە کرینە دیاری و خەلات، و سەلات و سەلام ل سەر وی پێغەمبەری بن یێ چ نە هێلای بۆ مە ژێ نەبێژت ژ ڕوژئاڤا هەتا ڕوژهەلات.

بێ گومانە کۆ مە موسلمانا د ئیسلامێ دا بتنێ دوو جەژن یێت هەین، کۆ سالانە موسلمان تێدا دلخۆش دبن بڤان ڕوژێن پیروز، و هەر ئێک ژ ڤان دوو جەژنا ژی پشتی بجهئینانا ئێک ژ فەرز و ڕوکنێت ئیسلامێ دهێن، ئەو ژی جەژنا ڕەمەزانا پیروز پشتی گرتنا هەیڤەکا تمامە ژ ڕوژیێن ڕەمەزانێ و ئەو هەیڤا کۆ شەڤا (لیلة القدر) تێدا، و جەژنا قوربانی ژی پشتی بجهئینانا فەرزا حەجێ دهێت کۆ ئەو ڕوکنێ ڕاوەستیانا ل سەر چیایێ عەرەفێ تێدا دەمێ خودێ مەزن شانازیێ ب عەبدێن خو دبەت ل نک مەلائیکەتا، و ئەڤە هەردوو ژ ڕوکنێن ئیسلامێنە ، وەک دیاری و خەلات و دلخوش کرن خودایێ مەزن ب بەندەیێن خۆ بەخشینە.

بەلێ جەژن ب ڕامانا خلاس بوون و دەرکەتنا ژ عیبادەتان و دویر کەفتنا ژ ڕەوشتێ جوان و ئادابا نینە، بەلکی هەتا ڕوژێن خۆشی و شادی و جەژن ژی ئەحکام و ئادابێن خو یێت هەین ، چونکی ئیسلام یا ڤەگرە بۆ هەمی بوارێن ژیانێ و چ تشت

پشتگوهڤە نە هاڤێتینە، ژوان ژی ئەحكام و ئادابێن خودایێ مە بۆ جەژنا ڕەمەزانێ دانایین ئەڤەنە.

بەلێ ژبەری ئەم بەحسێ ئاداب و سوننەتێن ڕوژا جەژنێ بکەین دا بزانین بوچی دبێژنە ڤێ ڕوژێ (عید-جەژن) و کا موسلمانا چەند جەژن هەنە ب بەلگەڤە:

ئەگەرێ ناڤێ وێ

(سمي العيد عيداً لعوده و تكرره)

دبێژنە ڕوژا عەیدێ عید چونکی دزڤرت و دووبارە دبیت ؟ هەر وەکی د پەرتوکا "لسان العرب" دا هاتی.

وهندەک دبێژن: دبێژنێ عید چونکی هەر سال دزڤرت ب خۆشی و کەیف و بەختەوەری ب سەر خەلکی دا، سەرەڕاى وان ئاریشە و نەخۆشیێن پەیدا دبن.

وهندەک دبێژن: دبێژنێ عید وەک گەشبینی ب هاتنا وێ ل سەر وان کەسێن بگەهنێ.

جەژن د ئیسلامێ دا

مە موسلمانا د ئیسلامێ دا بتنێ سێ جەژن یێت هەین دوویێن سالانە و ئێکا حەفتیانە:

1- جەژنا ڕەمەزانێ (عيد الفطر): کۆ هەر سال دکەڤیتە ڕوژا ئێکێ ژ هەیڤا شەووالێ .

2- جەژنا قوربانی (عيد الأضحى): کو هەر سال دکەڤیتە دەهێ هەیڤا زیلحجێ.

3- و جەژنا حەفتیانە (عيد الأسبوع): ئەوژی ڕوژا ئەینیە ژ هەر حەفتیەکێ.

وهەر جەژنەکا دی هەبت ژبلی ڤان بێ گۆمان یا داهێنایە و چ بنەما بۆ نینن.

بەلگە ژ سوننەتێ

1- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ المَدِينَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا، فَقَالَ: «مَا هَذانِ اليَوْمَانِ؟» قَالُوا: كُنَّا نَلْعَبُ فِيهِمَا فِي الجَاهِلِيَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ اللهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْراً مِنْهُمَا يَوْمَ الأَضْحَى وَيَوْمَ الفِطْرِ». (1)

ژ کیسێ ئەنەسی خودێ ژێ ڕازی بت دبێژیت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤێن خودێ ل سەر بن هاتە مەدینێ، و وان دوو ڕوژ هەبوون تێدا کەیف دکرن، گوت: ئەڤە چ دوو ڕوژن؟ گوتن: ئەڤە دوو ڕوژ بوون ددەمێ جاهلیەتێ دا مە کەیف و یاری تێدا دکرن.

پێغەمبەرێ خودێ سلاڤێن خودێ ل سەر بن گوت: بێ گومان هندی خودێ یە ئەڤ هەردوو ڕوژە بۆ هەوە گوهارتن ب دوویێن بخێرتر، جەژنا قوربانێ، و جەژنا ڕەمەزانێ.

2- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ يَوْمَ الجُمُعَةِ يَوْمُ عِيدٍ، فَلاَ تَجْعَلُوا يَوْمَ عِيدِكُمْ يَوْمَ صِيَامِكُمْ، إِلاَّ أَنْ تَصُومُوا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ»(2)

(1) أخرجه أبو داود والنسائي.
(2) أخرجه أحمد وابن خزيمة.

ژ کیسێ ئەبو هورەیرەی خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: من گۆه ل پێغەمبەرێ خودێ بوو سلاڤێن خودێ ل سەر بن دگۆت: هندی ڕوژا ئەینیێ یە جەژنە، ڤێجا هوین ڕوژا جەژنا خۆ نەکە ڕوژا ڕوژیگرتنێ، ئەو تێ نەبیت هوین ڕوژەکێ ژبەری وێ بگرن یان پشتی وێ.

نوکە ژێ خودێ حەزبکەت دێ کومەکا ئەحکام و ئاداب و سوننەتێن گرێدای ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ دیار کەین ب بەڵگەیێن قورئانێ و سوننەتێ و گۆتنێت صەحابیا و ئیمامێن بەرێز:

ئاداب و سوننەتێن گرێدای ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ

ئێك: حەرامیيا گرتنا ڕوژيا ڕوژا جەژنێ:

عن ابي عبيد، مولى ابن أزهر، قال: شَهِدْتُ العِيدَ مع عُمَرَ بنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عنْه، فَجَاءَ فَصَلَّى، ثُمَّ انْصَرَفَ فَخَطَبَ النَّاسَ، فَقالَ: إنَّ هَذَيْنِ يَومَانِ، نَهَى رَسولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عليه وسلَّمَ عن صِيَامِهِمَا، يَوْمُ فِطْرِكُمْ مِن صِيَامِكُمْ، وَالآخَرُ يَوْمٌ تَأْكُلُونَ فيه مِن نُسُكِكُمْ. [1]

ژ كيسێ بابێ عوبەيدی گۆت : من جەژن دگەل عومەرێ كورێ خەطابی كر خودێ ژێ ڕازی بت، عومەر هات نقێژكر پاشی خوتبەک بۆ خەلكی خاند، و گۆت: هندی ئەڤ دوو ڕوژنە پێغەمبەرێ خودێ سلاڤێن خودێ ل سەر بن نەهیا كری كۆ تێدا ب ڕوژی بن، ئەوژی ڕوژا "جەژنا ڕەمەزانێ" دەمێ هوین ژ ڕوژیێن خۆ خلاس دبن، و ڕوژا دی دەمێ هوین ژ قوربانیێ خۆ دخۆن"جەژنا قوربانی."

(1) متفق عليه.

وهەروەسا ، عن أبي هُرَيرَةَ رَضِيَ اللهُ عنه: ((أنَّ رسولَ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم نهَى عن صيامِ يومينِ: يومِ الأضحى، و يومِ الفِطر))[1]

ژ کیسێ ئەبو هورەیرەی خودێ ژێ ڕازی بت کۆ پێغەمبەرێ خودێ سلاڤێن خودێ ل سەر بن نەهیا کری ژ ڕوژیگرتنا دوو ڕوژا: جەژنا قوربانی ، و جەژنا ڕەمەزانێ.

وچەندین فەرموودێن دیتر کۆ هەمی ب ڤێ ڕامانێ نە.

وهەروەسا ب ئێکدەنگیا موسلمانا گرتنا ڤان هەردوو ڕوژا نەدروستە و حەڕامە، و ژوان زانایێن کۆدەنگی لسەر ڤێ چەندێ ڤەگۆهاستین :

ئیمامێ طەبەری : قال ابنُ حجر: (وقال أبو جعفر الطبريُّ: يُفرق بين العيد والجمعة بأنَّ الإجماعَ منعقدٌ على تحريم صومِ يومِ العيدِ ولو صام قَبْلَه أو بَعدَه) [2]

ئەبو جەعفەر دبێژیت: جوداهی دناڤبەرا جەژنێ وجومعێ دا ئەوە کۆ کۆدەنگیا هەی ل سەر ڕوژیگرتنا ڕوژا جەژنێ، خۆ هەکە ڕوژەکێ بەری هنگی بگرت یان پشتی هنگی بگریت.

(1) مسلم 1138
(2) ((فتح الباري)) (234/4).

وئیمامێ ابن حزم : قال ابنُ حزم: (أجمعوا أنَّ صيام يومِ الفطر ويومِ النحر لا يجوز) [1]

وئبن حەزم دبێژیت: كۆدەنگیا هەی كۆ ڕوژیگرتنا ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ و جەژنا قوربانی نه دروسته.

وئیمامێ ابن قودامه: قال ابنُ قُدامة: (أجمَع أهلُ العِلم على أنَّ صوم يومي العيدين منهيٌّ عنه محرَّم، في التطوُّع، والنذر المطلق، والقضاء، والكفَّارة) [2]

وئبن قودامه دبێژیت: ئەهلێ زانینێ یێت كۆدەنگ بین ل سەر هندێ كۆ ڕوژیگرتنا ڕوژێن هەردوو جەژنا نەهیا لێ هاتیەكرن و حەڕامە، چ بۆ سوننەت بیت یان نەزر بت یان قەزاكرن بیت، یان كەفارەت بیت.

وئیمامێ نەوەوی: قال النوويُّ: (أجمع العلماءُ على تحريم صوم يومي العيدين: الفِطر، والأضحى) [3]

وئیمامێ نەوەوی دبێژیت: زانا كۆدەنگن ل سەر حەڕامیا ڕوژیگرتنا ڕوژێن هەردوو جەژنا: جەژنا ڕەمەزانێ و جەژنا قوربانی.

(1) ((مراتب الإجماع)) (ص: 40).
(2) ((المغني)) (169/3).
(3) ((المجموع)) (440/6).

وئیمامێ ئبن حەجەر: قال ابنُ حجر: (وفي الحديث تحريمُ صوم يومي العيد، سواء النذر والكفَّارة، والتطوُّع والقضاء، والتمتُّع، وهو بالإجماع) [1]

وئیمامێ ئبن حەجەر دبێژیت: و دحەدیسێ دا ێ هاتی کۆ حەرامە ڕوژیگرتنا ڕوژێن هەردوو جەژنا ، ڤێجا چ بۆ نەزرێ بیت، یان کەفارەت بیت،یان سوننەت و قەزاکرن و تەمەتوع بیت، و ئەڤە ب کۆدەنگیێ یە.

دوو: تەکبیردان:

سوننەتە تەکبیر بهێنە دانێ ل شەڤا جەژنێ، ژ ڕوژئاڤابوونا دوماهی ڕوژ ژ ڕەمەزانێ هەتا دەمێ ئیمام حازر دبیت بۆ نڤێژا جەژنێ، ژبەر گۆتنا خودایێ بلند: وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ. [البقرة: 185]

ئانکۆ: و دا هوین ل ڕۆژا جەژنێ ب مەزنکرنا خودێ (ب دانا تەکبیراتان ڤە) ڕۆژیێ ب دووماهی بینن، و دا هوین وی مەزن بکەن کو وی بەرێ هەوە دایە هیدایەتێ، و دا هوین سوپاسیا وی بکەن کو وی قەنجیيا هیدایەتێ و ڕێ خۆشکرنێ د گەل هەوە کری.

(1) ((فتح الباري)) (239/4).

شێوازێن تەکبیردانێ:

لقا ئێکێ: شێوازێ تەکبیردانێ

چ شێوازێن دەست نیشانکری نینن بو تەکبیردانێ، بەلکو ئەڤ چەندە یا بەرفرەهە، و ئەڤە مەزهەبێ ئیمامێ مالکە، و ریوایەتەکە ژ ئێمامێ ئەحمەد، و ئەو گۆتنا ئبن تەیمیەیە، و ئیمامێ صەنعانی، و شەوکانی، و ئبن باز ، و ئبن عوثەیمینە خودێ ژ هەمیا ڕازی بیت.

بەڵگە:

ئێک: ژ قورئانا پیروز

1- قوله تعالى: "وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ" [الحج: 28] ئانکو: و دا ئەو ناڤێ خودێ ل سەر وان قوربانان بینن یێن ئەو ڤەدکوژن ژ حێشتر و چێل و پەزان ل هندەك ڕۆژێن دەسنیشانکری کو: دەهکێن چەژنا قوربانانە و سێ ڕۆژێن د دویڤ دا.

2- وقوله تعالى: "وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ" [البقرة: 203] ئانکو: و ل هندەك ڕۆژێن کێم کو ڕۆژێن یازدێ و دوازدێ و سێزدێ ژ هەیڤا ذولحجێنە، هوین خودێ ل بیرا خۆ بینن.

ڕەنگێ بەڵگەبوونێ تێدا:

کۆ دڤان ئایەتاندا ب رەهایێ فەرمان یا ب زکرێ خودێ کری، و نە گرێدایە ب چ شێوازێن دەستنیشانکری، ڤێجا چاوا تەکبیرا بدەت دروستە ، و دێ هێتە هژمارتن کۆ فەرمان یا بجهـ ئینایی.

دوو: ڤێ مەسئەلێ چ دەق تێدا نینن کۆ ڤێ هەڤرکیا دناڤبەرا ئەهلێ زانینێ دا ئێکلا بکەت، ڤێجا مادەم هوسایە ئانکۆ بەرفرەهییا هەی دڤێ چەندێ دا.

سێ: گەلەکیا شێوازێن تەکبیردانێ یێن کۆ ژ سەلەفا هاتین بەلگەیە لسەر بەرفرەهیێ.

لقا دوویێ: باشترین شێوازێ تەکبیردانێ:

یا چێتر ئەوە بێژیت: اللهُ أكبر اللهُ أكبر، لا إلهَ إلَّا الله، واللهُ أكبر اللهُ أكبر، ولله الحَمْد.

وئەڤە مەزهەبێ حەنەفیا و حەنبەلیایە، و گۆتنەکا ئیمامێ شافعیە د قەولێ کەڤن دا، و کۆمەک ژ سەلەفان ژی بڤێ چەندێ دبێژن.

بەڵگە:

ئێک: ژ گۆتنێت صەحابی و تابعیا:

1- عن شَرِيكٍ، قال: قلتُ لأبي إسحاقَ: كيف كان يُكبِّر عليٌّ وعبدُ اللهِ بنُ مسعودٍ؟ قال: ((كانا يقولان: اللهُ أكبر اللهُ أكبر، لا إلهَ إلَّا الله، واللهُ أكبر اللهُ أكبر، ولله الحَمْد))

ژ كيسێ شەريكى، گۆت: من گۆتە ئەبو ئيسحاقى: ئەرێ ئيمامێ عەلى و عەبداللە كورێ مەسعودى چاوا تەكبير ددان؟

گۆت : وان دگوت: اللهُ أكبر اللهُ أكبر، لا إلهَ إلَّا الله، واللهُ أكبر اللهُ أكبر، ولله الحَمْد.

2- عن عبدِ اللهِ بنِ مسعودٍ: (أنَّه كان يُكبِّرُ أيَّامَ التَّشريقِ: اللهُ أكبرُ اللهُ أكبرُ، لا إلهَ إلَّا الله، واللهُ أكبر اللهُ أكبر، ولله الحَمد)

وژكيسێ عبداللە كورێ مەسعودى: كۆ وى ل ڕوژێن تەشريقێ(هەر سێ ڕوژێن پشتى جەژنا قوربانى) دگۆت: اللهُ أكبرُ اللهُ أكبرُ، لا إلهَ إلَّا الله، واللهُ أكبر اللهُ أكبر، ولله الحَمد.

دوو : ئەڤە يا مەشهور و ڤەگوهاستيە ژ ئوممەتێ.

سێ: ئەڤە كومترە، ژبەر ڤەگريا وێ بۆ تەكبيرا، و تەهليلا، و تەحميدا؛ ژبەر هندێ ئەڤە هەژيترە.

چوار: ئەو وەكى شێوازێ بانگى يە، و ئەڤە پێشداترە ژبەر گرێدانا زكرى ب نڤێژێڤە، و چونكى د وێ جەژنێ دايە يا كۆ خەلک ب

گشتی تێدا کوم دبن، هەروەکی بانگ ژی بۆ کوم بوونا خەلکی یە.

لقا سیێ: دەنگ بلندکرن ب تەکبیردانێ

دەنگ بلندکرن ب تەکبیرا سـوننەتە ددەرحەقێ زەلاماندا، و ئەڤە مەزهەبێ جمهوری یە ژ: مالکیا، و شـافعیا، و حەنبەلیا، و ریوایەتەکە ژ حەنەفیا، و ژ زانایێن حەنەفیا یێن بڤێ چەندێ گۆتین ئەبو یوسـفە، و محمـد ئبن حەسـەنە، و ئیمـامێ طەحاوییە.

بەڵگە:

ئێک : ژ سوننەتێ

عن أمِّ عَطيَّةَ رَضِيَ اللهُ عنها، قالت: ((كنَّا نُؤمَر أنْ نَخرُجَ يومَ العيدِ، حتى نُخرِجَ البكرَ مِن خِدْرِها، وحتَّى نُخرِجَ الحُيَّضَ، فيكنَّ خلْفَ الناسِ، فيُكبِّرْنَ بتكبيرِهم، ويَدْعون بدُعائِهم، يرجونَ بَركةَ ذلِك اليومِ وطُهرتَه))

ژ کیسی ئوم عەطییەی خودێ ژێ ڕازی بت،گۆت: فەرمان لمە دهاتە کرن کۆ ڕوژا جەژنێ دەربکەڤین، هەتا مە کچکێن بچیک ژبن پەرێ دەردئێخستن، و هەتا ژنکێن د بێنڤێژیێ دا ژی دەردکەفتن، و ل پشت خەلکی د ڕاوەستیان، و تەکبیر دکرن ب

تەکبیرێن زەلاما، و دوعا دکرن ب دوعایێن وان، و هیڤی و ڕەجایا بەرەکەتا وێ ڕوژێ دخاستن.

ڕەنگێ بەلگەبوونێ:

لڤێرێ بۆ مە دیار دبیت: هەکە زەلاما دەنگێ خۆ ب تەکبیردانێ بلند نەکربا، دا چاوا ژنک ل پشت وان ب تەکبیرێن وان تەکبیرا دەن.

دوو: ژ گۆتنێت صەحابییان

1- (كان ابنُ عُمرَ وأبو هُرَيرَة يَخرُجانِ إلى السوقِ في أيَّامِ العشرِ يُكبِّرانِ، ويُكبِّر الناسُ بتكبيرِهما).

ئانکۆ: ئبن عومەر و ئەبو هورەیرە خودێ ژوان ڕازی بت ل دەهکاندا دەردکەفتنە سویکێ و تەکبیر ددان، و خەلکی ژی تەکبیرات ب تەکبیرێن وان ددان (ئانکۆ ددویڤ واندا دگۆتن).

2- عن ابنِ عُمرَ رَضِيَ اللهُ عنهما: ((أنَّه كان إذا غدَا يومَ الفِطرِ ويومَ الأضحى يَجهَر بالتكبيرِ حتى يأتيَ المصلَّى، ثم يُكبِّر حتى يأتيَ الإمامُ))

ئانکۆ: ژکیسێ ئبن عومەری خودێ ژوان ڕازی بت، هەکە ببا ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ و جەژنا قوربانی دا هێت و تەکبیرا بێژیت

ب دەنگێ بلند هەتا هاتبا جهێ نڤێژێ (المصلى) ، و پاشی تەکبیر ددان هەتا ئیمام هاتبا.

سێ: د تەکبیردانێ و دەنگ بلندکرنێ دا دیارکرنا دروشمێ ئیسلامێ یە، و بیرئینانە بۆ کەسانێت دیتر.

لقا چوارێ: حوکمێ تەکبیردانا پێکڤە (التَّكبيرِ الجَماعيِّ):

نە یا دروستە تەکبیرێن ب کوم بهێنە گۆتن د هەردوو جەژنادا ، و فقهزانێت مالکی دبێژن بیدعەیە، و ئیمامێ شاطبی ژی دانپێدانێ ب گۆتنا وان دکەت، و ئەڤە گۆتنا: ئبن باز، و ئبن عوثەیمین، و ئیمامێ ئەلبانی یە.

بەڵگە:

ئێک : ژ سوننەتێ

عن عائشةَ رَضِيَ اللهُ عنها، أنَّ النبيَّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم قال: ((مَن أَحْدَثَ في أمرِنا هذا ما ليسَ منه، فهو ردٌّ))

ژ کیسێ عائیشایێ خودێ ژێ ڕازی بت، کۆ پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێ بن دبێژیت: ئێ تشتەکێ ل دینێ مە زێدەکەت و داهێنیت و نە ژ دینێ مە بیت، ئەو ل خودانێ خۆ زڤڕاندییە.

دوو : چ تشت د شەریعەتیدا نینە کۆ ببیتە بەڵگە ل سەر ڤێ پێگیریکرنا تایبەتکری؛ چونکی پێگیرکرنا کارێن نە پێگیرکری وەسا

مروڤ ژێ تێدگەهیت کۆ شەریعەتە، و ب تایبەت ژی دگەل وان کەسێن چاڤ ل وان دهێتە کرن د ناڤ کومێن خەلکی دا وەکی مزگەفتا.

سێ: و ئەڤ چەندا هەنێ سەلەفا نەکریە، نە ژ صەحابیان، و نە ژ تابعیان، و نە ژ تابعێن تابعیا، و ئەو پێشەنگن و قودوەنە، ڤێجا یا واجب ئەوە ئەم دیڤچوونا وان بکەین، و چ داهێنانا د دینیدا دەرنەئێخین.

سێ: خۆ شویشتن:

بێ گومان کۆ سوننەتە مروڤ سەرێ خۆ بشۆت بۆ هەردوو جەژنا، و ئەڤە مەزهەبێ جمهورێ زانایایە ژ : حەنەفیا، و شافعیا، و حەنبەلیا، و گۆتنەکە یا مالکیا (ولنک مالکیا قەولێ مەشهۆر د مەزهەبی دا ئەوە کۆ : سەر شویشتنا ڕوژا جەژنێ باشە (مستحەبە)، و بۆ زانین ئەو جوداهیێ دکەن دناڤبەرا سوننەت و موستەحەب دا) [1]

وهەتا بەحسێ کودەنگیێ ژی ل سەر ڤێ چەندێ دکەن، وەک ئبن عبدالبر دبێژیت : (واتَّفق الفقهاء على أنَّه- الغُسل

(1) ((مواهب الجليل)) للحطاب (574/2)، ((حاشية العدوي على كفاية الطالب الرباني)) (396/1). ينظر: ((الكافي)) لابن عبد البر (263/1)، ((الفواكه الدواني)) للنفراوي (274/1).

للعيدين- حسنٌ لِمَن فعله، والطِّيبُ يُجزئ عندهم منه، ومَن جمعهما فهو أفضلُ) (1)

ئانكۆ: فقهزان هەڤرانه ل سەر هندێ كۆ سەر شويشتن بو هەردوو جەژنا كارەكێ باشه بۆ وی كەسێ بكەت، و بێهن خوشی ل خۆكرن جهێ وێ دگريت ل نك وان ، و هەر كەسێ هەردووكا كوم بكەت ئەو هێشتا باشترە.

و ابنُ رشد دبێژيت: (أجمع العلماءُ على استحسان الغُسل لصلاةِ العِيدين) (2)

ئانكۆ : زانا كۆدەنگن ل سەر باشيا سەرشوشتنێ بۆ نڤێژێن هەردوو جەژنا.

وئيمامێ النوويُّ دبێژيت: (ومِن الغُسل المسنون غُسلُ العيدين وهو سُنَّة لكلِّ أحد بالاتِّفاق، سواء الرِّجال والنِّساء والصِّبيان)(3)

ئانكۆ: و ژ سەرشوشتنێت سوننەت ، سەرشوشتنه بۆ هەردوو جەژنا و ئەڤە سوننەته د دەرحەقێ هەر كەسەكی دا ب ئيتفاقا زانايا، چ جۆداهی نينه بۆ زەلام و ژن و زاروكا.

(1) ((الاستذكار)) (378/2).
(2) ((بداية المجتهد)) (227/1).
(3) ((المجموع)) (202/2).

بەڵگە:

ئێک : ژ گۆتنێت صەحابیان

عن ابنِ عُمرَ رَضِيَ اللهُ عنهما: أنَّه (كان يَغتسل يومَ الفِطر قبلَ أنْ يَغدُوَ). [1]

ژکیسێ ئبن عومەری خودێ ژوان ڕازی بت: کۆ وی سەرێ خۆ ل ڕوژا جەژنێ دشۆیشت ژبەری دەرکەفتبا بۆ نڤێژێ .

و عن عليٍّ رَضِيَ اللهُ عنه، لَمَّا سُئِلَ عن الغُسْلِ قال: يومَ الجُمُعة، ويومَ عَرَفةَ، ويومَ النَّحْر، ويومَ الفِطْر. [2]

و ژ کیسێ عەلی خودێ ژێ ڕازی بیت، دەمێ پرسیارا سەرشۆیشتنێ ژێ هاتیە کرن، گوت: هەر ڕوژ سەرێ خۆ بشۆ هەکە حەزبکەی، گۆتێ: سەر شویشتنا سەر شویشتن؟ گۆت: ڕوژا ئەینیێ، و ڕوژا عەرەفێ، و جەژنا قوربانی، و جەژنا ڕەمەزانێ.

---

(1) رواه مالك في ((الموطأ)) (248/2)، وعبد الرزاق في ((المصنف)) (5753)، والبيهقي (278/3) (6344). صحَّحه النوويُّ في ((المجموع)) (6/5).

(2) . رواه الشافعي في ((الأم)) (391/8)، والبيهقي (6343) واللفظ لهما، والطحاوي في ((شرح معاني الآثار)) (724). صحَّح إسنادَه الألباني في ((إرواء الغليل)).(1/177)

دوو : و چونکی ڕوژا جەژنێ یە و خەلک هەمی تێدا کوم دبیت بۆ نڤێژێ، لەوا سەر شویشتن تێدا سوننەتە ژبەر حازربوونا وێ وەکی ڕوژا ئەینیێ. [1]

چوار : کەنگی سەرێ خۆ بشوین؟

بێ گومان کۆ یا باشترە سەر شوشتن پشتی نڤێژا سپێدێ بیت، وهەکە ژبەری نڤێژا سپێدێ ژی بشۆت تێرا وی هەیە ژبەر تەنگاڤیا دەمی و زەحمەتیێ ل پشتی نڤێژا سپێدێ، چونکی پێدڤی ب دەمییە هەتا بچنە نڤێژا جەژنێ و دبیت جهێ نڤێژێ یێ دوویر بیت.

وی یا د (المنتقى شرح موطأ الإمام مالك) هاتی:

وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَكُونَ غُسْلُهُ مُتَّصِلا بِغُدُوِّهِ إلَى الْمُصَلَّى . قَالَ ابْنُ حَبِيبٍ أَفْضَلُ أَوْقَاتِ الْغُسْلِ لِلْعِيدِ بَعْدَ صَلاةِ الصُّبْحِ قَالَ مَالِكٌ فِي الْمُخْتَصَرِ فَإِنْ اغْتَسَلَ لِلْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ فَوَاسِعٌ اه.

کو موستحەبە سەرشۆیشتن دگەل چوونا وی بۆ جهێ نڤێژێ بیت.

(1) ((المجموع)) للنووي.(5/6)

و ئبن حەبیب دبێژیت: باشترین دەمێ سەرشوشتنێ بۆ جەژنێ پشتی نڤێژا سپێدێ یە، و مالك د بێژیت: هەکە بۆ هەردوو جەژنا ژبەری سپێدێ خۆ بشۆت تێرا وی هەیە و دروستە .

ویا د (شرح مختصر خليل (2/102)) :أن وقته من سدس الليل الأخير.

کۆ دەمێ وێ ژ شەشئێکا دوماهیێ یە ژ شەڤێ.

و (ابن قدامة في "المغني") دبێژیت: "وَوَقْتُ الْغُسْلِ (يعني للعيد) بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ فِي ظَاهِرِ كَلامِ الْخِرَقِيِّ , قَالَ الْقَاضِي , وَالآمِدِيُّ : إنْ اغْتَسَلَ قَبْلَ الْفَجْرِ لَمْ يُصِبْ سُنَّةَ الاغْتِسَالِ ; لأَنَّهُ غُسْلُ الصَّلاةِ فِي الْيَوْمِ فَلَمْ يَجُزْ قَبْلَ الْفَجْرِ كَغُسْلِ الْجُمُعَةِ. وَقَالَ ابْنُ عَقِيلٍ : الْمَنْصُوصُ عَنْ أَحْمَدَ أَنَّهُ قَبْلَ الْفَجْرِ وَبَعْدَهُ ; لأَنَّ زَمَنَ الْعِيدِ أَضْيَقُ مِنْ وَقْتِ الْجُمُعَةِ , فَلَوْ وُقِفَ عَلَى الْفَجْرِ رُبَّمَا فَاتَ , وَلأَنَّ الْمَقْصُودَ مِنْهُ التَّنْظِيفُ , وَذَلِكَ يَحْصُلُ بِالْغُسْلِ فِي اللَّيْلِ لِقُرْبِهِ مِنْ الصَّلاةِ , وَالأَفْضَلُ أَنْ يَكُونَ بَعْدَ الْفَجْرِ , لِيَخْرُجَ مِنْ الْخِلافِ , وَيَكُونَ أَبْلَغَ فِي النَّظَافَةِ , لِقُرْبِهِ مِنْ الصَّلاةِ" اهـ.

و دەمێ سەرشوشتنێ بۆ جەژنێ پشتی دەرکەفتنا سپێدێ یە، هەر وەکی دیار ژ گۆتنا ئیمامێ خیرەقی.

و قاضی و ئامیدی دبێژن: هەکە ژبەری سپێدێ سەرێ خۆ شویشت ئەوی سوننەتا سەر شویشتنێ ب دەستخۆڤە نەئینایە، چونکی سەر شویشتنا بۆ نڤێژێ د ڕوژێ دایە، ژبەر هندێ نە دروستە ژبەری سپێدێ بهێتە شویشتن وەکی سەرشویشتنا ئەینیێ.

وئبن عەقیل، دبێژت: یا هاتی ڤەگۆهاستنێ ژ ئیمامێ ئەحمەد ژبەری سپێدێ و پشتی وێ ژی ؛ چونکی دەمێ جەژنێ پێ تەنگاڤترە ژ دەمێ ئەینیێ , و هەکە بهێتە ڕاوەستاندن ل سپێدێ دبیت ژ دەست بچیت، و چونکی مەرەم پێ پاقژی یە، و ئەڤ چەندە ب دەستڤە دهێت ب شویشتنا ب شەڤ ژی دەمێ نێزیکی نڤێژێ بت، و یا باشتر ئەوە کۆ پشتی سپێدێ بت، داکۆ ژ ڤێ خیلافێ دەرکەڤیت، و پتر پاقژ بت، ژبەر نێزیکیا ژ نڤێژێ.

و ئیمامێ (النووي في المجموع) دبێژیت: " وَفِي وَقْتِ صِحَّةِ هَذَا الْغُسْلِ قَوْلَانِ مَشْهُورَانِ (أَحَدُهُمَا) بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ نَصَّ عَلَيْهِ فِي الأُمِّ (وَأَصَحُّهُمَا) بِاتِّفَاقِ الأَصْحَابِ يَجُوزُ بَعْدَ الْفَجْرِ وَقَبْلِهِ. . . "

د دروستیا دەمێ سەر شۆشتنێ دا دوو قەولێن مەشهۆر یێت هەین، ئێک : پشتی هەلاتنا سپێدێ ، و ئەڤە یا کۆ ئیمامێ شافعی د کتێبا (الام) دا گوتی، (ویا دروستر) ب هەڤڕاییا هەمی زانایێن مەزهەبی کۆ دروستە پشتی سپێدێ و ژبەری سپێدێ.

ول دویف ڤان گۆتنا، چ تێدا نینە سەر شویشتن بۆ جەژنێ ژبەری نڤێژا سپێدێ بت، دا کۆ موسلمان بشێت و بگەهیت دەرکەڤیت بۆ نڤێژا جەژنێ. و خودێ چێتر دزانت.

پێنج : لبەر خۆکرنا جوانترین جل و بەرگان بۆ نڤێژا جەژنێ:

موســتەحەبە مرۆڤێ موســلمان بۆ نڤێژا جەژنێ ب جوانترین ســەروبەر و جل و بەرگ دەرکەڤیت، و ئەڤە ب هەڤڕاییا هەر چوار مەزهەبێن فقهی ژ: حەنەفی، و مـالکی، و شـــافعی، و حەنبەلیا.

دەقێ حەنەفیا: [1]

دەقێ مالکیا: [2]

دەقێ شافعیا: [3]

دەقێ حەنبەلیا: [4]

(1) ((تبيين الحقائق)) للزيلعي (224/1)، ((البناية)) للعيني (121/3).
(2) ((الكافي)) لابن عبد البر (264/1)، ((حاشية العدوي على كفاية الطالب الرباني)) (396/1).
(3) ((المجموع)) للنووي (8/5)، ((مغني المحتاج)) للشربيني (312/1).
(4) ((كشاف القناع)) للبهوتي (51/2)، ويُنظر: ((حاشية الروض المربع)) لابن قاسم (501/2).

بەڵگە:

ئێک: ژ قورئانا پیروز

قال الله تعالى: "يَابَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ" [الأعراف: 31]

ئەی دووندەها ئادەمی، ل دەمێ کرنا هەر نڤێژەکێ هوین ب وی کار و کۆکی بن یێ شریعەتێ فەرمان پێ ل هەوە کری، کو جلکەکێ وەسا بت عەورەتێ هەوە ڤەشێرت و یێ پاك و بژوین بت.

دوو: ژ سوننەتێ

أنَّ عُمرَ بنَ الخَطَّابِ رأى عُطَارِدًا التَّميميَّ يَبيعُ حُلَّةً مِن دِيباجٍ، فأتى رسولَ الله صلَّى اللهُ عليه وسلَّم، فقال: يا رسولَ الله، إنِّي رأيت عطارِدًا يَبيعُ حُلَّةً من دِيباج، فلو اشتريتها فلبستَها للوفودِ وللعيدِ وللجُمُعة؟ فقال: ((إنَّما يَلْبَسُ الحريرَ مَن لا خَلاقَ له)) (1)

عومەرێ کورێ خەطابی دیت عوطاردێ تەمیمی یێ جلکەکێ ژ ئاڤرمیشی دفروشیت، چوو نک پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێ بن، گۆتێ: ئەی پێغەمبەرێ خودێ من دیت عوطارد یێ جلکەکێ ژ دیباجی دفروشت، هەکە من کرییا و تە کربا بەرخۆ

(1) رواه البخاري (6081)، ومسلم (2068)

دەمێ شاند دهێن و بۆ جەژن و ئەینیا؟ گۆت: ئەو جلکێ ئاڤرمیشی دکەتێ یێ چ بار و پشک ل ئاخرەتێ نەبن.

ڕوویێ بەڵگەبوونێ:

ئەڤ حەدیسە بەڵگەیە ل سەر هندێ کۆ خۆ جوانکرن ل ڕوژا جەژنێ تشتەکێ ئاسایی بوو.

سێ: عن نافعٍ: (أنَّ ابنَ عُمرَ كان يَلبَسُ في العيدينِ أحسنَ ثِيابِه)

ژکیسێ نافعی: کۆ ئبن عومەری خودێ ژێ ڕازی بت، ل ڕوژێن جەژنێ جوانترین جلکێ خۆ دکرە بەرخۆ.

بەلێ ژن جلکێن خو یێت جوان و ب خەمل نەکەنێ دەمێ دەردکەڤن بۆ جهێ نڤێژێ، ژبەر گۆتنا پێغەمبەری سلاڤ لێبن: (وليخرجن تفلات) [1]

ئانکۆ: بلا جلکێن خۆ یێن ئاسایی (عادی) دەرکەڤن نەکۆ جل و بەرگێن خەمل و زینەتێ، و بێگومان حەڕامە ژێ ئەو ب بێهن خوشی و گولاڤ و سفور دەرکەڤیت.

(1) احمد، و ابو داود وصححه الالباني.

حیکمەت ژ مشروعیەتا نڤێژا هەردوو جەژنا چی یە؟

ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ و قوربانی پشتی بجهئینانا دوو ڕوکنێن مەزن ژ ڕوکنێت ئیسلامێ دهێن، ئەوژی: ڕوژی و حەجە.

ڤێجا نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ پشتی تمام بوونا ڕوژیگرتنا هەیڤا ڕەمەزانێ دهێت، و نڤێژا جەژنا قوربانی پشتی ئەداکرنا فەرزا حەجێ ، و دوماهیک ئینانا دەهکێن زیلحجێ دهێت، ڤێجا موسلمان جەژنێ پشتی ڤان هەردوو پەرستنێت مەزن دکەن وەک شوکر و سوپاسی بۆ خودێ خۆ یێ پیروز و بلند ئەنجام ددەن.

و دڤان هەردوو ڕوژاندا دا موسلمان کەیف و خوشیێ دیار دکەن، و خوشیێ بۆ خۆ ب تشتێن حەلال و پاقژ دبەن، و پیروزباهیێ ل ئێک دکەن و سەرەدانێت ئێکودوو دکەن، و گەلەک سوپاسی و شوکرا خودێ دکەن لسەر ڤان ناز و نیعمەتێن وی یێن مشە، و ساخلەمیا کەلواشی، و بجهئینانا دڕویشمێن مەزن ژ ڕوژی و شەڤنڤێژ و حەجێ، و زەکاتا فترا، و سەرژێکرنا هەدی و قوربانیا ، و تەکبیر و نڤێژا .

ڤێجا ئەڤ هەردوو ڕوژە ڕوژێن پەرستنێ و شوکرێ نە، و ڕوژێن کەیف و خوشیێ نە، و ڕوژێن بەرفرەهیێنە د حەلالیدا، و ب ڤێ چەندێ خێرا دین و دونیا تێدا کوم دبیت.

حوکمێ نڤێژا هەردوو جەژنا؟

نڤێژا هەردوو جەژنا سوننەتەکا مۆئەککەدە ل سەر هەر موسلمانەکێ نێر و مێ.

بەڵگە:

1- قال الله تعالى: ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴾ [الكوثر:2] .

ڤێجا تو نڤێژا خۆ هەمییێ بۆ خودایێ خۆ ب تنێ بکە، و تو قوربانێ خۆ بۆ وی ب تنێ ڤەکوژە.

2- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْها قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الفِطْرِ وَالأَضْحَى، العَوَاتِقَ وَالحُيَّضَ وَذَوَاتِ الخُدُورِ، فَأَمَّا الحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاةَ وَيَشْهَدْنَ الخَيْرَ وَدَعْوَةَ المُسْلِمِينَ، قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ! إِحْدَانَا لا يَكُونُ لَهَا جِلْبَابٌ، قال: «لِتُلْبِسْهَا أُخْتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا». (1)

ژ کیسێ ئوم عەطییەی خودێ ژێ ڕازی بت، گۆت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن فەرمان لمە کر کۆ وان دەربێخین بۆ جەژنا ڕەمەزانێ و قوربانی، کچێن جحێل و یێن بێ نڤێژ، و خودانێت پەریا، بەلێ ئەوێن د خوینێ دا دێ دویر کەڤن ژ نڤێژێ و دێ بەرێخۆ دەنە خێرێ و دوعایێن موسلمانا، من

(1) متفق عليه.

گۆت ئەی پێغەمبەرێ خودێ! هەکە ئێک ژ مە جلباب (کراس) نەبیت، گۆت: بلا کراسێ خویشکا خۆ بکەتە بەرخو.

3- وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أنَّ أَعْرَابِيّاً جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَائِرَ الرَّأْسِ، فَقال: يَا رَسُولَ اللهِ، أَخْبِرْنِي مَاذَا فَرَضَ اللهُ عَلَيَّ مِنَ الصَّلاةِ، فَقال: «الصَّلَوَاتِ الخَمْسَ إِلا أَنْ تَطَّوَّعَ شَيْئاً». (1)

و ژکیسێ طەلحەیێ کورێ عبیداللە خودێ ژێ ڕازی بت کۆ ئەعرابیەک هاتە نک پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن - و سەرێ وی یێ قژ بووی-گۆت: ئەی پێغەمبەرێ خودێ، بۆ من بێژە کا خودێ چ ژ نڤێژا ل سەر من فەرز کریە، گۆت: هەر پێنج نڤێژ، ئەو تێ نەبیت تو سوننەتا بکەی.

(1) متفق علیه.

دەمێ نڤێژا هەردوو جەژنا

1- دەمێ نڤێژێ بۆ هەردوو جەژنا دەست پێدکەت ژ بلند بوونا ڕوژێ تەمەت ڕومەکێ، و هەتا زەوالێ دمینت (دەمێ نڤێژا نیڤرو) ئانکۆ: پشتی هەلاتنا ڕوژێ ب چوارێکەکێ تەقریبەن دەستپێدکەت هەتا دەمێ نیڤرو.

2- هەکە خەلکی نەزانی جەژنە هەتا زەوالێ (پشتی دەمێ نیڤرو) دێ ڕۆژا دیڤدا نڤێژێ کەن ددەمێ وێدا، پاشی دێ قوربانیا سەرژێکەن، بەلێ هەکە جەژنا ڕەمەزانێ بیت، دێ ڕووژیا خۆ شکێنن هەکە زانین، و دێ ڕوژا دیڤدا نڤێژێ کەن ددەمێ وێدا.

3- و یا سوننەت ئەوە نڤێژا جەژنا قوربانی ل دەستپێکا دەمێ وێدا بکەن، دا دەمێ سەرژێکرنا قوربانیا بەرفرەه بیت، و لەزێ بکەن بۆ سەرژێکرنا قوربانییێت خۆ یا کۆ ژ دڕویشمێ ئیسلامێ یە هەروەکی خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴾ [الکوثر:2].

ڤێجا تو نڤێژا خۆ هەمییێ بۆ خودایێ خۆ ب تنێ بکە، و تو قوربانێ خۆ بۆ وی ب تنێ ڤەکوژە.

4- و يا سوننەت ئەوە نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ گیروبكەن ، دا دەمێ دەرئێخستنا زەكاتا فترێ بەرفرەهـ بیت، چونكى باشترین دەم تۆ زەكاتا خو دەربێخی ، سپێدەهیا ڕوژا جەژنێ یە، ژبەری نڤێژێ.

5- هندەک ژ زانایا دبێژن : نە دروستە نڤێژێن سوننەت ژبەری نڤێژا جەژنێ و پشتی وێ ژی بهێنە كرن، بتنێ دێ (تحیة المسجد)كەی، و بۆ خۆ زكرێ خودێ كەی و تەكبیڕاتا بێژی هەتا ئیمام دهێت و نڤێژێ دكەت.

وهندەک ژ زانا دبێژن: كۆ دروستە نڤێژێن سوننەت بهێنە كرن.

جهێ نڤێژا هەردوو جەژنا

یا سوننەت ئەوە نڤێژا جەژنێ ل ڤالاهیەکێ (چولەکێ) نێزیک باژێری بهێتە کرن، و نڤێژا جەژنێ ل مزگەفتێ نەهێتە کرن ئەو تێ نەبیت عوزرەک هەبت وەک بارانێ، یان سەرمایەکا دژوار و یێن هوسا، و مەککەهـ تێ نەبیت کۆ د مزگەفتا حەرامدا دهێتە کرن، و چ سوننەت ژبەری وێ و پشتی وێ نینن.

بەلگە:

1- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْرُجُ يَوْمَ الفِطْرِ وَالأَضْحَى إِلَى المُصَلَّى، فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلاَةُ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ، فَيَعِظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ: فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثاً قَطَعَهُ، أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ. (1)

ژ کیسێ بابێ سەعیدێ خۆدری خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن دەردکەت بۆ جهێ نڤێژێ (مُصلی) ل جەژنا ڕەمەزانێ وقوربانێ، ئێکەم تشتێ دەستپێدکر نڤێژ بوو ، پاشی دا لخۆ زڤرت، و ل بەراهیکا خەلکی ڕاوەستیت ، و خەلکێ ڕوینشتی د ڕێزێن خودا، شیرەت ل وان دکرن و وەسیەت ل وان دکر، و فەرمان ل وان دکر، هەکە ڤیابا

(1) متفق عليه.

هندەک ژ لەشکەری فرێکەتە جهەکێ دا فرێکەت، یان ڤیابا فەرمانەکێ بکەت دا کەت، پاشی دا چیت .

2- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ الفِطْرِ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلاَ بَعْدَهَا. [1]

ژکیسێ ئبن عەباسی خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن ل ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ دەرکەت و دوو ڕکاعەت کرن، و چ نڤێژ ژبەری وێ و پشتی وێ نەکرن.

(1) متفق عليه.

شێواز و هژمارا ڕکاعەتێن نڤێژا هەردوو جەژنا

نڤێژا جەژنێ دوو ڕکاعەتن.

1- هەکە بۆ وەختێ نڤێژا جەژنێ، دێ ئیمام هێت و نڤێژێ ل بەراهیا خەلکی کەت، دوو ڕکاعەتن بێ بانگ و قامەته.

بەلگە:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الصَّلاةَ يَوْمَ العِيدِ، فَبَدَأَ بِالصَّلاةِ قَبْلَ الخُطْبَةِ، بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلا إِقَامَةٍ. (1)

ژکیسێ جابری خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: ئەز حازربووم دگەل پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن ل نڤێژێ د ڕوژا جەژنێ دا، دەست ب نڤێژێ کر ژبەری گۆتارێ(خۆتبێ) بێ بانگ و بێ قامەت.

شێوازێ نڤێژێ:

2- السنة أن يكبر في الركعة الأولى سبعاً مع تكبيرة الإحرام، يرفع يديه مع كل تكبيرة، ثم يستفتح ويقرأ، ويكبر في الثانية خمساً بدون تكبيرة القيام، يرفع يديه مع كل تكبيرة.

(1) أخرجه مسلم.

یا سوننەت ئەوە کۆ د ڕکاعەتا ئێکێ دا حەفت تەکبیرا (الله اکبر) دگەل تەکبیرا ئیحرامێ بێژیت، پاشی دێ دوعا ئیستیفتاحێ (وجهت وجهي للذي ....) خوینت و دەست ب خواندنێ کەت، و ل ڕکاعەتا دووێ دێ پێنج تەکبیرا بێژیت ژبلی تەکبیرا ڕابوونێ ، و دێ دەستێ خۆ بلند کەت دگەل هەر تەکبیرەکێ.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُكَبِرُ فِي الفِطْرِ وَالأَضْحَى فِي الأُولَى سَبْعَ تَكْبِيرَاتٍ، وَفِي الثانِيَةِ خَمْساً. أخرجه أبو داود وابن ماجه.

ژکیسێ عائیشایێ خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: کۆ پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن د جەژنا ڕەمەزانێ و قوربانی دا ل ڕکاعەتا ئێکێ حەفت تەکبیر ددان، و د یا دووێ دا پێنج ددان.

ئەرێ زکرەک دناڤبەرا تەکبیراندا هەیە :

3- نەهاتییە ڤەگوهاستن ژ پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن کۆ زکرەک یان دوعایەک دناڤبەرا وان تەکبیراتێن زێدەدا گۆتبن.

سوننەتە چ بهێتە خواندن:

4- پاشی سوننەتە ب دەنگێ بلند پشتی سورەتا فاتیحێ سورەتا (الأعلی) بخوینت د ڕکاعەتا ئێکێ دا، و د یا دوویێ دا پشتی سورەتا فاتیحێ سورەتا (الغاشية) بخوینت.

یان ژی د یا ئێکێ دا سورەتا (ق) بخوینت، و دیا دوویێ دا (اقتربت الساعة) بخوینت.

جارا ڤێ بخوینت، و جارا یا دی بخوینت، دا سوننەتێ زیندی بکەت، و کاری پێ بکەت ب ڕەنگێن ویێ یێن دروست

1- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأ فِي العِيدَيْنِ وَفِي الجُمُعَةِ، بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الغَاشِيَةِ. (1)

ژکیسێ نوعمانێ کورێ بەشیری خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن د هەردوو جەژنا و ئەینیێ دا سورەتا (الاعلی) و (الغاشية) دخاند.

2- وَعَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الخَطَّابِ سَأَلَ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ: مَا كَانَ يَقْرَأ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الأَضْحَى وَالفِطْرِ؟ فَقَالَ: كَانَ يَقْرَأ فِيهِمَا بِـ ﴿ ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ﴾، وَ ﴿ اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴾. (2)

---

(1) أخرجه مسلم.
(2) أخرجه مسلم.

ژکیسێ عبیدالله کورێ عبدالله خودێ ژێ ڕازی بت کۆ عومەرێ کورێ خەطابی پرسیار ژ بابێ واقدێ لەیثی کر: کا پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن د نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ و قوربانی دا چ دخواند؟

گۆت: سورەتا (ق) ، و (اقتربت الساعة) دخواند.

حوکمێ وان تەکبیراتێن زێدە چییە:

1- تەکبیڕاتێن زێدە د نڤێژێن هەردوو جەژنا دا سوننەتن، ڤێجا هەکە ئیمامی ئێک ژوان تەکبیراتا یان هەمی ژبیرکرن، و دەست ب خواندنێ کر، ئەو ژێچوون، چونکی سوننەتەکە جهێ وێ ژ دەست چوو.

2- و نڤێژخوین دێ دەستێن خۆ دگەل تەکبیرا ئیحراڕمێ بلند کەت ، هەروەکی د نڤێژێن فەرز و سوننەت دا، و هەروەسا دێ دەستێن خۆ دگەل وان تەکبیراتێن هەردوو ڕکاعەتێن هەردوو جەژنا ژی بلند کەت .

دەمێ خوتبا جەژنێ

خوتبا ڕوژا ئەینییێ ژبەری نڤێژێ یە، و خوتبا ڕوژا جەژنێ پشتی نڤێژێ یە.

عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي الأَضْحَى وَالفِطْرِ، ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلاَةِ. (1)

ژکیسێ عبدالله کورێ عومەری خودێ ژوان ڕازی بت کو پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن نڤێژدکر د جەژنا قوربانی و ڕەمەزانی دا ، پاشی خۆتبە دخواند پشتی نڤێژێ.

شێوازێ خۆتبا جەژنێ:

1- هەکە ئیمامی سلاڤ ڤەدا ژ نڤێژا جەژنێ، دێ بەرێخۆ دەتە خەلکی و ژپێرڤە خۆتبەکا بتنێ بۆ وان خوینیت، و دێ ب حەمدا خودێ دەست پێکەت، و سوپاسیا خودێ کەت ل سەر وان نازو نیعمەتا و تاعەت و عیبادەتی، و تمامبوونا هەیڤا ڕەمەزانێ، و وان هان بدەت د جەژنا قوربانی دا بۆ قوربانی، و هەروەسا ئەحکامێن قوربانی بۆ وان دیار بکەت.

(1) متفق عليه.

2- سوننەتە بۆ ئيمامی دخوتبا خودا شيرەتا ل ژنكا بكەت، و وێ چەندێ ل بيرا وان بينت يا كۆ ل سەر وان پێدڤی، و بەرێ هەميا بدەتە تاعەت و عيبادەتێ خودێ و دانا صەدەقا .

3- خوتبا جەژنێ سوننەتە، و گوهداريا وێ ژی سوننەتە، ڤێجا هەكە ئيمامی سلاڤ ڤەدا، چێ بڤێت بچيت بلا بچيت، و چێ بڤێت ڕوينت و گوهداريێ بۆ خۆتبێ بكەت -وئەڤە يا چێترە- بلا ڕوينيت.

1 - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: قَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الفِطْرِ فَصَلَّى، فَبَدَأَ بِالصَّلاَةِ، ثُمَّ خَطَبَ، فَلَمَّا فَرَغَ نَزَلَ فَأَتَى النِّسَاءَ، فَذَكَّرَهُنَّ، وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلاَلٍ، وَبِلاَلٌ بَاسِطٌ ثَوْبَهُ، يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ الصَّدَقَةَ. [1]

ژكيسێ جابری خودێ ژێ ڕازی بت گۆت: پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێ بن ل ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ ڕابوو و نڤێژكر، ودەست ب نڤێژێ كر، پاشی خوتبە خواند، ڤێجا دەمێ ب دوماهی هاتی هاتە خوارێ و چوو نک ژنكا و شيرەت ل وان كر، و وی خو پال دا بوو سەر دەستێ بيلالی، و بيلالی كراسێ خۆ ڤەكربوو، ژنكا صەدەقێن خۆ دكرە تێدا.

(1) متفق عليه.

2- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْرُجُ يَوْمَ الفِطْرِ وَالأَضْحَى إِلَى المُصَلَّى، فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلاَةُ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ، فَيَعِظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ: فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثاً قَطَعَهُ، أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ. (1)

ژكيسىّ بابىّ سەعيدىّ خۆدرى خودىّ ژىّ ڕازى بت گۆت: پێغەمبەرىّ خودىّ سلاڤ لێبن دەردكەت بۆ جهىّ نڤێژىّ (مُصلى) ل جەژنا ڕەمەزانىّ و قوربانى، ئێكەم تشتىّ دەستپێدكر نڤێژ بوو ، پاشى دا ل خۆ زڤرت، و ل بەراهيكا خەلكى ڕاوەستيت، و خەلكىّ ڕوينشتى د ڕێزێن خودا، شيرەت ل وان دكرن و وەسيەت ل وان دكر، و فەرمان ل وان دكر، هەكە ڤيابا هندەک ژ لەشكەرى فرێكەتە جهەكىّ دا فرێكەت، يان ڤيابا فەرمانەكىّ بكەت دا كەت، پاشى دا چيت .

(1) متفق عليه.

حوكمێ دانا تەكبیرا ل ڕوژا جەژنێ:

سوننەتە تەكبیر بهێنە دان ب دەنگێ بلند د هەردوو جەژنادا بۆ هەمی موسلمانا ژ زەلام و ژن و زاروكا، و یا سوننەتە دەنگێ خۆ ب تەكبیرا بلند بكەن د هەمی حالەتاندا، دمالاندا و سویک و ڕێک و مزگەفتاندا ، هەر مروڤەک دێ تەكبیرا بۆ خۆ بتنێ دەت، و هندی تەكبیرێن ب کومن بیدعەنە ، و ژن ژی دەنگێ خۆ ب تەكبیرا بلند ناكەن هەكە زەلامێن بیانی ل وێرێ حازربن.

دەمێن تەكبیرا د هەردوو جەژنا دا:

مروڤێ موسلمان زكرێ خودێ دكەت دهەمی دەمێن خودا، و د هەمی كاودانێت خودا.

ودەمێن تەكبیرا د هەردوو جەژنا دا بڤی ڕەنگی یە:

1- دەمێ تەكبیرا ل جەژنا ڕەمەزانێ ژ ئێكەم شەڤا جەژنێ دەست پێ دكەت هەتا كۆ ئیمام بهێتە جهێ نڤێژێ

قال الله تعالى: ﴿ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ [البقرة:185].

و دا هوین ل ڕۆژا جەژنێ ب مەزنكرنا خودێ (ب دانا تەكبیراتان ڤە) ڕۆژیێ ب دوواهی بینن، و دا هوین وی مەزن بكەن كو وی بەرێ هەوە دایە هیدایەتێ، و دا هوین سوپاسییا

وی بکەن کو وی قەنجییا هیدایەتێ و ڕێ خۆشکرنێ د گەل هەوە کری.

2- دەمێ تەکبیرا ل جەژنا قوربانی ژ دەمێ دەست پێکرنا دەهکێن زیلحجێ دەست پێ دکەت هەتا ئاڤا بوونا ڕوژێ ژ ڕوژا سێزدەی هەیڤا زیلحیجێ.

قال الله تعالى: ﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ﴾ [البقرة:203].

ل هندەك ڕۆژێن کێم کو ڕۆژێن یازدێ و دوازدێ و سێزدێ ژ هەیڤا ذولحجێنە، هوین خودێ ل بیرا خۆ بینن .

مەرەم و حیکمەت ژ تەکبیرێ چییە؟

1- مەرەم ژ زکرێ خودێ و مەزن دانا وی، و سوپاسیکرنا وی، ساخکرنا مەزناهیا خودێ و بلندیا خودێ یە د دلاندا، دا هەمی بەرەڤ ویڤە بچن د هەمی کاودانادا، و دەروون بەرەڤ تاعەتێ ویڤە بچن، و حەژێ بکەن، پشت بەستنێ لسەر وی بتنێ بکەن ، چونکی ئەو یێ مەزنە و کەس ژ وی مەزنتر نینە، و ئەو ڕزقدەرە یێ هەمی ڕزق ژ نک وی، و ئەو پادشایە یێ کۆ خەلک هەمی بەندەنە بۆ وی، ئەو ئافراندەرێ هەر تشتەکی یە: ﴿ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴾ [الأنعام:102].

ئەوە خودایێ هەوە گەلی موشرکان، ژ وی پێڤەتر چو خودا یێن ب حەق نینن، ئافراندەرێ هەمی تشتان ئەوە، ڤێجا هوین ب عیبادەتی و گوهدانێ خۆ بۆ وی بچەمینن. و ئەو ل سەر هەر تشەکی وەکیل و پارێزەرە، کارێ بەنییێن خۆ ب ڕێڤە دبەت

2- هەکە دلی ئەڤ چەندە زانی دێ بەرەڤ تاعەتێ خودێ چیت، و دێ فەرمانێت وی جێبەجێ کەت، و دێ خو ژ پاشڤەلێدانێت وی دویر ئێخیت، و دێ ئەزمانێ بەندەی ب زکرێ خودێ و حەمد و شوکرا وی کار کەت، و دێ ئەندامێن

لەشى وى ڤەلڤن بۆ پەرستنا خودێ ب ڤيان و مەزن دانێ و خوشکاندنێ.

حۆكمێ وێ چەندێ هەكە ڕوژا جەژنێ و ڕوژا ئەينیێ كەفتنە د ئێک ڕوژدا

1- هەكە ڕوژا جەژنێ و ڕوژا ئەينیێ كەفتنە د ئێک ڕوژدا، هەر كەسێ نڤێژا جەژنێ بكەت، دێ حازربوونا ئەينیێ ل سەر ڕابيت، و دێ شوينا وێ نڤێژا نيڤروكەت، و يا باشتر ئەوە نڤێژا جەژنێ و يا ئەينیێ ژی هەردووكا بكەت، دا كۆ خێرا وان بدەستخوڤە بينی.

2- پێدڤی يە ل سەر ئيمامێ كۆ نڤێژا ئەينیێ بكەت، دا ئەو ئامادەبن يێن بڤێن حازربن، و هەر كەسێ نڤێژا جەژنێ نەكربيت ژ موسلمانا .

حوكمێ قەزاكرنا نڤێژا جەژنێ

1- ڀێ بگەهیتە ئیمامی ژبەری سلاڤێ ڤەدەت ژ نڤێژا جەژنێ، دێ قەزاكەت ل سەر شێوازێ وێ پشتی سلاڤدانا ئیمامی، و هەر كەسێ هەمی ژێ چۆ بیت، دێ قەزاكەت ل سەر شێوازێ وێ ب جماعەت.

2- إذا لم يعلم المسلمون بعيد الفطر إلا بعد الزوال أفطروا ثم صلوا العيد من الغد في وقتها جماعة، وفي عيد الأضحى إن لم يعلموا به إلا بعد الزوال صلوا من الغد في وقتها جماعة، ثم يذبحون الأضاحي بعد الصلاة.

هەكە موسلمانا ب جەژنا ڕەمەزانێ نەزانی هەتا بویە دەمێ نیڤرۆ، دێ ڕوژیا خۆ شكێنن، پاشی دێ نڤێژا جەژنێ ل ڕوژا دیڤدا ددەمێ وێدا ب جماعەت كەن، و د جەژنا قوربانی هەكە پێ نە حەسیان هەتا دەمێ نیڤرو، دێ نڤێژا جەژنێ ل ڕوژا دیڤدا ددەمێ وێدا ب جماعەت كەن، پاشی دێ قوربانێت خۆ سەرژێ كەن ، ئانكۆ پشتی نڤێژێ.

عَنْ أَبِي عُمَيْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ عُمُومَةٍ لَهُ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ رَكْباً جَاؤُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَشْهَدُونَ أَنَّهُمْ رَأَوُا الهِلاَلَ بالأَمْسِ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يُفْطِرُوا، وَإِذا أَصْبَحُوا أَنْ يَغْدُوا إِلَى مُصَلاَّهُمْ. أخرجه أبو داود والنسائي.

ژکیسێ ئەبو عومەیرێ کورێ ئەنەسی خودێ ژێ رازی بت گۆت: کاروانیەک هاتە نک پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن شەهدەی دان کۆ وان شەڤێدی هەیڤا دیتی، ڤێجا فەرمان ل وان کر کۆ ڕوژیێن خو بشکێنن، و هەکە ل وان بۆ سپێدە هەرن جهێ نڤێژێ.

حيكمەت چيە ژ خارنێ ژبەری نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ؟

سوننەتە بۆ موسلمانی کۆ ئەو چەند کتەکێن قەسپا بخۆت ژبەری دەرکەڤیت بۆ نڤێژا جەژنا ڕەمەزانی، وەک لەزکرن بۆ شکاندنا ڤێ ڕوژیا ڕوژا خودێ فەرکری کۆ بهێتە شکاندن، و وەک جوداهیەک بۆ ڤێ ڕوژێ ب خارنێ جودا ژ ڕوژێن ژبەری هنگێ، و تماميا خێرا فتارەکرنێ ب قەسپا .

چونکی ڕوژێن بەری هنگێ ژی هەر ڕوژ فتارەکرن ب قەسپا بوو، و د ڕوژا جەژنێ دا ژی فتارەکرن ژ هەميا ڕوژيا دێ ب قەسپا بيت، و هەکە ب دەست نەکەڤيت هەر چ تشتێ هەبيت دروستە.

بەڵگە:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لاَ يَغْدُو يَوْمَ الفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمرَاتٍ. [1] ئانكو: ژ كيسێ ئەنەسی خودێ ژێ ڕازی بت دبێژيت: پێغەمبەری خودێ سلاڤ لێ بن نەدچوو بۆ نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ هەتا هندەک قەسپ خواربان.

---

(1) أخرجه البخاري.

حوکمێ پیروزباهیکرنێ ب جەژنێ

لێکگهورینا پیروزباهیێ د ڕوژا جەژنێ دا ژ ڕەوشتێن جوان و پیروزە یا کۆ دبیتە ئەگەرێ ئینانا ڤیان و حەژێکرنێ، هەر وەکی مروڤ بێژیتە براێ خۆ یێ موسلمان: (تقبل الله منا ومنك) ئانکۆ: خودێ ژ مە و ژ هەوە قەبویل بکەت (عیدکم مبارک، جەژنا وە پیروزبیت) و پەیڤێن هوسا.

وئەڤ پیروزباهیە فەرمان پێ نەهاتیە کرن، و نەهی ژی ژێ نەهاتیە کرن، ڤێجا هەر کەسێ بکەت وی پێشەنگێ خۆ یێ هەی، و یێ نەبێژت ژی وی ژی پێشەنگێ خۆ یێ هەی

ئەو تشتێن دروست ژ يارييان و خوشييێ د جەژنێ دا

هەر خوشی و یاریەکا هەبت بێ ئەمری و سەرپێچیا خودێ تێدا نەبت دروستە.

بەلگە:

1- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْها أنَّ أبَا بَكْرٍ دَخَلَ عَلَيْهَا، وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي أيَّامِ مِنى، تُغَنِّيَانِ وَتَضْرِبَانِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مُسَجًّى بِثَوْبِهِ، فَانْتَهَرَهُمَا أبُو بَكْرٍ، فَكَشَفَ رَسُولُ اللهِ عَنْهُ، وَقَالَ: «دَعْهُمَا يَا أبَا بَكْرٍ! فَإِنَّهَا أيَّامُ عِيدٍ». وَقَالَتْ: رَأيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ وَأنَا أنْظُرُ إِلَى الحَبَشَةِ، وَهُمْ يَلْعَبُونَ، وَأنَا جَارِيَةٌ، فَاقْدِرُوا قَدْرَ الجَارِيَةِ العَرِبَةِ الحَدِيثَةِ السِّنِّ. [(1)]

ژكیسێ عائیشایێ خودێ ژێ ڕازیبت، كۆ ئەبو بەكر هاتە نک وێ، و دوو جاریە ل نک وێ بوون ل ڕوژێن مینایێ، ستران دگۆتن و دەف لێددان، وپێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێ بن سەرێ خۆ ب جلكێ خۆ نخافتبوو، وئەبوبكری ل وان حەیتاند، پێغەمبەرێ خودێ خۆ دیار كر، وگۆت: وان بهێلە ئەی ئەبوبكرا ئەڤە ڕوژێت جەژنێ نە، ودبێژت: من دیت

---

(1) متفق علیه.

پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێ بن ئەز ب جلکێن خۆ ستارە د کرم ومن بەرێخو ددا حەبەشییا، و وان یارى دکرن، وئەزا بچویک بووم ، ڤێجا قەدرێ جارێن جحێل و تازە پێگەهشتى بگرن.

2- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْها قَالَتْ: جَاءَ حَبَشٌ يَزْفِنُونَ فِي يَوْمِ عِيدٍ فِي المَسْجِدِ، فَدَعَانِي النَّبِيُّ ﷺ، فَوَضَعْتُ رَأْسِي، عَلَى مَنْكِبِهِ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ، حَتَّى كُنْتُ أَنَا الَّتِي أَنْصَرِفُ، عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهِمْ. (1)

ژکیسێ عائیشایێ خودێ ژێ ڕازیبت گوت: حەبەشى ل ڕوژا جەژنێ دهاتنە مزگەفتێ و یارى دکرن, ڤێجا پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن گازى من , من ژى سەرێ خۆ دانا سەر ملێ وى , و من بەرێخو دا یارێن وان, هەتا ئەز بخو چویم و من بەرێخو نەدایێ (ئانکو: نە پێغەمبەرێ خودێ سلاڤ لێبن گوتە من هەرە, بەلکو هەتا من دڤیاى بچم من بەرێخو دداێ).

(1) أخرجه مسلم.

ب کورتی ئەو کارێن سوننەت موسلمان بکەت دڕوژا جەژنێ دا

1- سوننەته بۆ وی کەسێ بچیته نڤێژا جەژنێ سەرێ خۆ بشۆت، و جوانترین جلکێن خۆ بکەته بەرخۆ، کۆ کەیفێ و دلخۆشیێ د ڤێ ڕوژێ دا ئاشکرا بکەت .

2- سوننەته بۆ ژنکا ژی ئەو دەرکەڤن بۆ نڤێژا جەژنێ، بەلێ خۆ سفۆر نەکەت ب خەمل و خێلێ، و بێهن خوشیێ لخۆ نەکەت، و ژنکێن د خوینێ دا دێ چن گوهێ خو دەنە خوتبێ و تەکبیرا و زکری، و دێ خۆ ژ نڤێژێ دویر ئێخن (ئەڤە هەکە ل موصەلایێ بت)

3- سوننەته زەلام و ژن و زاروک ژمالێن خۆ دەرکەڤن و بچنە نڤێژا جەژنێ.

4 - سوننەته مروڤ پێیا بچیته نڤێژا جەژنێ نەکۆ ب سویاری ، و نڤێژکەر زوی بچیت، بەلێ ئیمام دێ خۆ گیروکەت هەتا دەمێ نڤێژێ، و یا سوننەت ئەوە د ڕێکەکێ ڕا بچیت و د ئێکا دی ڕا بزڤڕیت، وەک دیارکرنا ڤێ دڕویشمی، و دیڤچوونا سوننەتێ.

5- سوننەته ژبەری دەرکەڤیت بۆ نڤێژا جەژنێ ئەو هندەک کتێن قەسپا بخۆت (ئانکۆ ئێک بت یان سێ یان پێنج ..)، و بۆ جەژنا قوربانی چ تشتی نەخۆت هەتا کۆ ژ گوشتێ قوربانیێ خۆ بخۆت هەکە ئەو کەسە بیت یێ قوربانی بدەت.

6- سوننەته دەرکەڤیت ژمالا خۆ بەرەڤ جهێ نڤێژێ ئەو تەکبیرا (اللّٰه اکبر)بێژیت، و هەکە گەهشته جهێ نڤێژێ دێ نڤێژا سلاڤا مزگەفتێ " تحية المسجد" کەت، و پاشی دێ مژویلی پەرستنێ بیت ئەوژی تەکبیراتن و دێ بەردەوام بیت هەتا ئیمام بهێت .

7- سوننەته بۆ موسلمانی کو پشتی نڤێژا جەژنێ ڕوینیته خوارێ و گوهداریا خۆتبا جەژنێ بکەت.

8- سوننەته بۆ موسلمانی ئەو زەکاتا خۆ یا فترێ ژبەری نڤێژا جەژنێ دەربێخیت، و قوربانیێ خۆ د جەژنا قوربانی دا پشتی نڤێژێ و گوهداریا خوتبێ سەر ژێکەت .

حیکمەت چیە ژ گوهورینا ڕێکێ د هەردوو جەژنا دا

سوننەتە بۆ وی کەسێ دەرکەڤیت بۆ نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ و قوربانی ئەو ڕێکا خۆ بگهوریت، ب هندێ کۆ ئەو د ڕێکەکێ را بچیتە نڤێژێ، و د ڕێکەکا دی را بزڤرت، دا کۆ دروێشمێت ئیسلامێ دیار بکەت د هەمی کۆنج و ڕێکاندا ، و دا هەردوو ڕێک بۆ ببنە دیدەڤان، و دا سلاڤ ئەهلێ هەردوو ڕێکا بکەت، و لبەر دلێ هەردووکان بدەت، و دا ئەهلێ هەڕدوو ڕێکا ژ خێرو چاکیا وی ب دەستخوڤە بینن .

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ، خَالَفَ الطَّرِيقَ. [1]

ژکیسێ جابری خودێ ژێ ڕازی بت دبێژیت: پێغەمبەر سلاڤ لێ بن هەکە ڕوژا جەژنێ با، ڕێکا خۆ دگوهارت.

(1) أخرجه البخاري.

هندەك ژ گوتنێت سەلەفا دەربارەی جەژنێ

1- قال ابن الجوزي في التبصرة "ليس العيد ثوبًا يجر الخيلاء جره، ولا تناول مطعم بكف شرهٍ لا يؤمن شرّه، إنما العيد لبس توبة عاص تائب، يسر بقدوم قلب غائب ."

2- جاء في لطائف المعارف "مرَّ قوم براهب في دير، فقالوا له: متى عيد أهل هذا الدير؟ قال: يوم يغفر لأهله. ليس العيد لمن لبس الجديد، إنما العيد لمن طاعاته تزيد. ليس العيد لمن تجمل باللباس والركوب، إنما العيد لمن غفرت له الذنوب. في ليلة العيد تفرق خلق العتق والمغفرة على العبيد، فمن ناله منها شيء فله عيد، وإلا فهو مطرود بعيد ."

3- قال الحسن "كل يومٍ لا يُعصى الله فيه فهو عيد، كل يوم يقطعه المؤمن في طاعة مولاه وذكره وشكره فهو له عيد."

4- قال وكيع "خرجنا مع سفيان الثوري في يوم عيد، فقال: إن أول ما نبدأ به في يومنا غضّ أبصارنا."

5- قال محمد بن عبد الله الزراد "خرج حسان بن أبي سنان إلى العيد، فقيل له لما رجع: يا أبا عبد الله، ما رأينا عيدًا أكثر نساء منه، قال: ما تلقتني امرأة حتى رجعت ."

6- قال أبو حكيم "خرج حسان بن أبي سنان يوم العيد، فلما رجع قالت له امرأته: كم من امرأة حسنة قد نظرت اليوم إليها؟ فلما أكثرت عليه قال: ويحك! ما نظرتُ إلا في إبهامي منذ خرجت حتى رجعت إليكِ ."

7- قال عمر بن عبد العزيز في خطبة عيد الفطر "أيها الناس إنكم صمتم لله ثلاثين يومًا وقمتم ثلاثين ليلة وخرجتم اليوم تطلبون من الله أن يتقبَّل منكم"

هندەك بیدعە و سەرپێچی و خەلەتیێن ڕوژێن جەژنێ:

1- ژ وان گونەهێن هندەك ژ زەلامێن موسلمان دكەڤنێ د ڕوژا جەژنێ دا تراشینا ڕەهایە, و یا پێدڤی ئەوە زەلام ڕەهێن خو بەردەن, پێغەمبەر سلاڤ لێ بن دبێژیت: (أحفوا الشوارب وأعفوا اللحى) [1]

وعائیشا دبێژیت: (عشر من الفطرة: و ذكر: وإعفاء اللحية)[2]

2- چوونا دەستی دناڤبەرا ژن و زەلامێن بیانی دا , بێ گومان ئەڤە كارەكێ حەڕامە, پێغەمبەر سلاڤ لێ بن دبێژیت: (إني لا أصافح النساء) , و هەرووەسا عائیشا دبێژیت: (واللّٰه ما مست يد رسول الله صلى الله عليه وسلم يد امراة قط, ما كان يبايعهن إلا بالكلام).

3- تایبەت كرنا ڕوژا جەژنێ ب چوونا سەر زیارەتا, ئبن عوثەیمین دبێژیت: تایبەت كرنا ڕوژا جەژنێ ب چوونا سەر زیارەتا كارەكێ بیدعەیە, و نە ژ ڕێبازا پێغەمبەریە سلاڤ لێ بن و نە ژ ڕێبازا صەحابیێت وی یە, ڤێجا سەرەدانكرنا گورستانێ

(1) مسلم 259.
(2) مسلم 261.

کارەکێ رێك پێداییە د هەر دەمەکێ دا شەڤ بت ڕوژ بت د ڕوژێن جەژنا و غەیری واندا. (1)

4- مانا هشیار ل شەڤا جەژنێ هەتا دەمێن دوماهیێ ژ شەڤێ, کو دبیتە ئەگەر بۆ بەرزەکرنا نڤێژا سپێدێ و جەژنێ هەردووکان.

شیخ صالح فوزان دبێژیت: ئەو مانا هشیار یا کو دبیتە ئەگەرێ نقستنێ ژ کرنا نڤێژێ حەڕامە, و هەکە مانا هشیاریێ بو لەعب و کارێن حەرام بیت ئەڤە هێشتا دژوارترە. (2)

5- دەرکەفتنا ژنکا ب هەمی خەمل جوانیا خوڤە و ب سفوری و بێهن خوشیێ.

ئبن عوثەیمین دبێژت: یا ئەم دبینن کو فەرمان ل ژنکا بهێتە کرنێ دەرکەڤن بۆ جهێ نڤێژێ و حازربن ل وێ خێرێ, و پشکداریێ دگەل موسلمانا بکەن د نڤێژێ و دوعایێن واندا, بەلێ پێدڤییە ب جلکێن ئاسایی بچن, و خو نە خەملینن و گولاڤێ ل خو نەکەن, بەلکو کرنا سوننەتێ و خو دویر ئێخستن ژ فیتنێ ل نك خو کوم بکەت. (3)

(1) . فتاوى نور على الدرب: 9/2.
(2) المنتقى من فتاوى الفوزان : 31/51.
(3) مجموع فتاوى: 211/16.

6- حوكمێ پاشيف خوارنێ ل شەڤا جەژنا ڕەمەزانێ, و فتارەكرن پشتی نڤێژا جەژنێ

بەرسف: ڕوژيگرتنا هەردوو ڕوژێن جەژنا حەرامە, و ناچێبت پاشيڤێ بخوی ل شەڤا جەژنا ڕەمەزانێ ب ئنيەتا ڕوژی گرتنێ, دا كو سيه ڕوژ تمام بن, چونكی شەريعەتی نەهيا مە ﮊێ كری ئەم ڤان هەردوو ڕوژا ب ڕوژی بن.

7- بيدعا تەكبيراتێن جەماعی ژبەری نڤێژا جەژنێ:

ئبن باز دبێژيت: شێوازێ تەكبيرێن دروست ئەوە هەر موسلمانەك بو خۆ بتنێ تەكبيرا بێژيت و دەنگێ خو ﭘێ بلند بكەت كو خەلكی ئاگەهـ ژێ هەبت و ل بيرا وان بينت و چاڤ لێبكەن, بەلێ تەكبيرێن جەماعی ئەوە كو ژ دوو كەسا زێدەتر دەنگێ خو ب تەكبيرا بلند بكەن , پێكڤە بێژن و پێكڤە ب دوماهی بهێن, پێغەمبەر سلاڤ لێ بن دبێژيت: (من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد) [1]

8- و ژ بيدعايە كو شەڤا جەژنێ بهێتە تايبەتكرن ب پەرستنێ , و ئەڤە جێگير نەبيە ژ پێغەمبەری سلاڤ لێ بن دبێژيت,

---

(1) مجموع فتاوى: 13/21.

بەلکو حەدیسەکا لاواز یا هاتی : (من أحیا لیلة العید لم یمت قلبه یوم تموت القلوب) [1]

9- تێکەلیا ژن و زەلاما د سویك و جادە و پارك و جهێ نڤێژاندا, و ئەڤە فیتنەکا مەزنە و مەترسیەکا دژوارە, و یا پێدڤییە هشیارکرن ژڤێ چەندێ بهێتە کرن.

(1) سلسلة الاحادیث الضعیفة والموضوعة للالباني: 520, 521

دوماهی

و لدوماهییا ڤێ نامیلکێ دێ بێژمه هەر موسلمانەکێ خوشتڤی، کۆ دیارکرنا کەیف وخۆشیێ وگرنژینێ و ئاخفتنا جوان د هەمی دەماندا ب گشتی ، و د ڕوژێن جەژناندا ب تایبەتی ژ دڕویشمێن دینێ مەنه، ود ئیسلامێ دا بەرفرەهی یا هەی د یاری و سوحبەت وکەنیێ دا هندی ژ ئادابا نەدەرکەڤیت و زێدەگاڤیێ ل سەر مافێن کەسێ بەرامبەر نەبیت .

ڤێجا کەیفخوشیێ دەربڕن وبزانن ئەڤ دلخۆشیا مه و کومبوونا مه ل جهێن گشتی ول مزگەفتا دلێن دوژمنێت ئیسلامێ ب هەمی ناڤ و نیشانا ژ ڕەه دهەلکێشیت و گەلەک پێ دئێشن.

خۆشیێ ببەن بەلێ سنورێت ڕەوشت وئەخلاقی نەبەزینن، چنکی دبێژن هەکە بڤێت ئەخلاقێ مللەتەکێ بزانی تۆ چاڤدێریا وان بکە د جەژنێت واندا، چنکی د جەژنادا توبعەت دزڤرنه ل سەر فیطرەتا خۆ یا دروست، و هەست و سوز وگێول وعەدەت بەرچاڤ دبن و دهێنه لسەر ڕاستیا خۆ، وجڤاکێ بەختەوەر ئەوە یێ ڕەوشتێ خۆ یێ کۆمەلایەتی د جەژنێ دا دگەهینیتە گوپیتکا بلنداهیێ، و هەست و سۆزێن خۆ یێن مروڤایەتیێ دگەهینیتە دویرترین دویراتی، ئەڤە مرۆڤ دبینت

د جەژنێ دا یێ خۆگره، خوراگره، و هاریكاره، و دلوڤانه، ب ڤیانه، ب ئیمانه.

ڤێجا ئەی موسلمان!! د ڤان چەند ڕوژێن جەژن دا پێكۆلا بكه سەرەدانا كەسوكار ودەیك و باب و خویشك وبرا و هەڤالێن خۆ بكه ، هندی دشیاندا بیت، وئەگەر چ ڕێك نەبن تو دشێی مفای ژ تورێن جڤاكی ببینی و نامەكا دەنگی یان یا نڤێساندی بۆ وان فرێكەی یێن ژتە دویر وپرسیارا حالێ وان بكەی و جەژنێ ل وان پیروز بكەی ، ودوعایێن خێرێ بۆ وان بكەی، وداخازا لێبورینێ بكەی كۆ تە نەشیای بچیه نك وان.

چونكی ب ڕاستی ئیسلام مە گەلەك هاندده‌ت كو ئەم سەرەدانا بكەین و صیلەتێ ڕەحمێ بگەهینن، وسلبوون وعاجزیێ نەهێلین، ڤێجا هەكە ئێك هەبیت كۆ دلمانەك یان نەخۆشیەك دناڤبەرا وەدا پەیدابیت، بلا ئەڤ جەژنە ببیتە ڕێكەك بۆ نەهێلانا وێ ژێكدویركەفتنێ، وبێ گومانە كۆ یێ دەست پێكێ دچیت ودگەل هەڤالێ خۆ دئاخڤیت پاداشتێ وی مەزنتره.

جەژن و خوشی ئـــەوە خودێ ل تە ببوریت

جەژن نەئەوە جلک نوی بن گولاڤ ژتەفریت

چەند جلکێن وان نوینە لێ ئیمان کەڤن بیت

دبیت نەفرەتدار بیت هەر جهێ ئەو لێ بیت

و ئێکێ خودان جلکێن دڕیای وپنی پنی بیت

عەرد وعەسمان بۆ بکەنە گری دەمێ بمریت

دوعا ژ خودایێ مەزن دکەم ڀێ ئەڤ خوشییە ب ڕزقێ مەکری، ئەو پەرستنێت مە ژ مە قەبویلکربن وئەم ئازا کربن ژئاگرێ دۆزەخێ وپلەیێن مە بلندکربن، وهەر ئەوە ڀێ خودان شیان لسەر ڤێ چەندێ.

والحمدلله رب العالمين

27 ڕەمەزانا 1444

و صلى الله وسلم على نبينا محمد

و على آله وصحبه أجمعين

ناڤەڕوک

ئەگەرێ ناڤێ وێ 5
جەژن د ئیسلامێ دا.. 6
بەڵگە ژ سوننەتێ 7
ئاداب و سوننەتێن گرێدای ڕوژا جەژنا ڕەمەزانێ 9
ئێك: حەڕامبیا گرتنا ڕوژیا ڕوژا جەژنێ:.. 9
دوو: تەکبیردان: 12
شێوازێن تەکبیردانێ: 13
لقا ئێکێ: شێوازێ تەکبیردانێ.. 13
لقا دووێ: باشترین شێوازێ تەکبیردانێ: 14
لقا سیێ: دەنگ بلندکرن ب تەکبیردانێ 16
سێ: خۆ شویشتن:.. 19
چوار : کەنگی سەرێ خۆ بشوین؟ 22
پێنج : لبەر خۆکرنا جوانترین جل و بەرگان بۆ نڤێژا جەژنێ: 25
حیکمەت ژ مشروعیەتا نڤێژا هەردوو جەژنا چی یە؟ 28
حوکمێ نڤێژا هەردوو جەژنا؟ 30
دەمێ نڤێژا هەردوو جەژنا.. 32
جهێ نڤێژا هەردوو جەژنا.. 34
شێواز و هژمارا ڕکاعەتێن نڤێژا هەردوو جەژنا 36

شێوازێ نڤێژێ:..36
ئەرێ زكرەک دناڤبەرا تەكبيراندا هەيە: 37
سوننەتە چ بهێتە خواندن: 37
حوكمێ وان تەكبيراتێن زێدە چييە: 40
دەمێ خوتبا جەژنێ 41
شێوازێ خۆتبا جەژنێ: 41
حوكمێ دانا تەكبيرا ل ڕوژا جەژنێ:..44
دەمێن تەكبيرا د هەردوو جەژنا دا: 44
مەرەم و حيكمەت ژ تەكبيرێ چييە؟ 46
حۆكمێ وێ چەندێ هەكە ڕوژا جەژنێ و ڕوژا ئەينيێ كەفتنە د ئێک ڕوژدا...........48
حوكمێ قەزاكرنا نڤێژا جەژنێ..49
حيكمەت چيە ژ خارنێ ژبەرى نڤێژا جەژنا ڕەمەزانێ؟...................................51
حوكمێ پيروزباهيكرنێ ب جەژنێ..52
ئەو تشتێن دروست ژ يارييان و خوشيێ د جەژنێ دا......................................53
ب كورتى ئەو كارێن سوننەت موسلمان بكەت دڕوژا جەژنێ دا 55
حيكمەت چيە ژ گوهورينا ڕێكێ د هەردوو جەژنا دا......................................57
هندەك ژ گوتنێت سەلەفا دەربارەى جەژنێ...58
هندەك بيدعە و سەرپێچى و خەلەتيێن ڕوژێن جەژنێ: 60
دوماهى...64

مزگەفت
www.mzgaft.com